Polypen

door A. Middelhoek, Enschede, met tekeningen van de schrijver.

Vervoort heeft ons met zijn deeltje Hydrozoa uit de Fauna van Nederland een groot plezier gedaan. Een uitgebreid materiaal is er overzichtelijk in geordend.

Wat mij daarin persoonlijk het meest opviel was, dat van veel voorkomende en algemeen bekende Hydrozoa, zoals die van het genus Hydra in ons land relatief nog maar weinig bekend is, dat er betrekkelijk weinig betrouwbare opgaven van hun voorkomen zijn en dat omtrent de juistheid van die opgaven gegronde twijfel bestaat.

Van Chlorohydra viridissima (Hydra viridis) noemt Vervoort maar twee recente vindplaatsen, de een van Otto (1927) en de ander van mijzelf (1939).

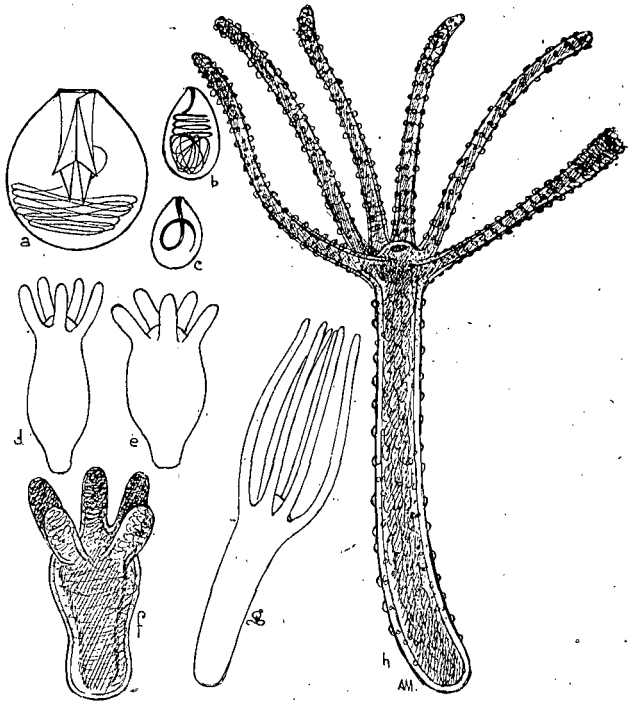
Nu is Chlorohydra viridissima zeker een van de meest voorkomende soorten. Deze polyp is in geheel Twente algemeen en ook in het Westen van ons land vond ik haar. Vervoort meent, dat zij vaak over het hoofd gezien zal zijn door haar geringe afmetingen en groene kleur. Ze is echter niet kleiner dan andere soorten en wordt wel tot 1½ cm. lang.

In een vroegere publicatie vermeldde ik, dat ik deze soort nooit zag eten, wat waarschijnlijk in verband stond met de symbiontische wieren, die haar zo fraai groen kleuren. Ik vond nu in een moeras in Lattrop zeer veel exemplaren, die ware rovers bleken te zijn. Dat was dan ook wel bekend, al meent men, dat zij met minder voedsel toe kunnen dan de niet in symbiose met Chlorellen levende soorten.

Door deze Chlorellen reageert Chlorohydra zeer gevoelig op het licht. Ze verzamelen zich in korte tijd op de plaats, die het meest aan hun behoeften voldoet, wat begrijpelijkerwijze niet altijd de lichtste plaats is en maken daardoor hun aanwezigheid gemakkelijk kenbaar. Van een over het hoofd zien is dan ook niet licht sprake. Door in letterlijke zin kopje te duikelen leggen ze vrij grote afstanden af.

Over opgaven van het voorkomen van Chlorohydra behoeft geen twijfel te bestaan, geen enkele andere soort is zo gemakkelijk herkenbaar. Ieder, die het werk van Vervoort ingezien heeft, zal wel tot de conclussie gekomen zijn, dat men in het vervolg niet meer volstaan kan met eenvoudig te zeggen: „er waren ook bruine Polypen". Er blijkt alweer zonneklaar, dat men zo maar niet zonder meer Polypen op het oog determineren kan en zelf heb ik ook weinig vermoed, hoe gecompliceerd deze kleine groep van ± 6 soorten nog is.

Dat de determinatie niet eenvoudig is, ligt niet aan Vervoort. We kunnen er alle kenmerken vinden, zaadblaasjes, eieren, en duidelijke tekeningen van de diverse netelcellen (cnidoblasten). Zo te zien lijkt het simpel, je vindt een Polyp, telt de tentakels, vergelijkt de lengte daarvan met het lichaam, bekijkt de vorm

a penetrant, 21 x 19 mv
b streptoline glutinant, 11 x 8,5 mv
c volvente, lengte 9 mv
d, e, f diverse vormen bij contractie.
g veel voorkomende houding.
h habitus.
Alle figuren schematisch.

van het lichaam, eieren, zaadblaasjes, cnidoblasten, allemaal goede kenmerken. Helaas vindt men echter die kenmerken niet altijd allen bij elkaar en bovendien zijn ze zeer variabel. Boeiend blijft het echter toch en we moeten er wel degelijk en serieus kennis van nemen, omdat we het nu allemaal zo duidelijk voorgezet gekregen hebben.

Het spijt mij geducht, dat ik dat handige werkje al niet veel eerder heb kunnen raadplegen. Dan had Vervoort mijn en andere opgaven over Hydra vulgaris niet in twijfel behoeven te trekken.

Wat mijn opgave betreft, kan ik nu wel zeggen, dat zijn veronderstelling, dat het Hydra vulgaris attenuata Pallas geweest zou zijn, waarschijnlijk juist is. Ik vond in mijn oude tekeningen de vorm der zaadblaasjes afgebeeld en die wijzen op Hydra vulgaris attenuata.

Van deze soort zijn voor ons land maar weinig zekere vindplaatsen opgegeven, zodat deze rectificatie daarmede gerechtvaardigd is.

Toen ik nu op 1 Mei in een moerasje te Lattrop naast vele exemplaren van Chlorohydra ook een andere Hydra vond, juichte ik al. Dat was nu om zo te zeggen kinderspel, om zo'n ding te determineren. Het was een bijna witte, tot zeer bleek oranjeachtige soort, tentakels iets korter dan het lichaam, 5-6 in getal, lichaam cylindrisch slank, aan de voet nauwelijks iets breder, kegelvormig mondveld, lichaam bij contractie verschillend van vorm (zie tekening), afmetingen van het lichaam klein, ± 5 mm lang, knoppen loodrecht tegenover elkander aan het basale deel van het lichaam, eieren of zaadblaasjes niet waargenomen. Een onderzoek van de cnidoblasten voerde tot Hydra vulgaris attenuata. Zoals men misschien weet, zijn er 4 soorten van cnidoblasten : penetranten, streptoline glutinanten, stereoline glutinanten en volventen. Ik vond er 3 van, ondanks alle moeite kon ik geen stereoline glutinanten ontdekken.

De windingen van de streptoline glutinanten waren zeer constant, de penetranten met hun „lasso" keurig netjes in evenwijdinge windingen aan de basis der stilletten en enigszins scheef ten opzichte van de lengteas der cel. Dat wijst op Hydra vulgaris attenuata. Wat niet klopt is het aantal tentakels. Dit aantal, 5-6, herinnert meer aan H. vulgaris vulgaris en ook sommige eigenaardigheden in de houding, zie b.v. fig. g., die ook een geliefkoosde stand voorstelt van H. vulgaris vulgaris. Het is trouwens de vraag, of er wel een scherpe scheiding is tussen deze twee soorten.

Juist de macrokenmerken gaven bij mijn exemplaren de grootste moeite. Deze kenmerken zijn echter juist bij H. vulgaris attenuata alle zeer variabel !

Het is wel nodig, dat we de Hydra's aan de hand van de nu beschikbare gegevens weer eens extra gaan bekijken. Juist bij het samenstellen van een verzamelwerk, dat een kijk geeft op wat er zoal in onze Fauna te vinden is, blijkt weer eens de waarde van positieve, zowel als negatieve gegevens en blijkt, hoe voorzichtig we met onze opgaven moeten zijn en tevens de waarde van een blad als Natura, waar door de jaren heen heel wat gegevens in verzameld worden !

Op excursie in de verleden tijd.

door E. Abma, Arnhem.

Niet dat ik niet blij ben, dat de weerkoks het recept voor depressies teruggevonden hebben ; maar de kijker wordt er erg stoffig bij. Troost zoekend til ik het deksel van de oude doos op — en zie : een onafzienbare schare spreeuwen zwermt omhoog. Ze zitten er al zo lang en worden zo zelden gelucht dat ze de geboden kans gretig aanpakken ; en even gretig zet ik mijn geesteskijker voor mijn geestesoog.

Ik weet niet wat u zich bij een spreeuwenslaapplaats voorstelt. Schiet u dat knusse oude prentje in Thijsse's Vogeljaar te binnen, dan denkt u allicht aan een rietveld, en misschien gaat dat meestal ook wel op. Die waar ik mijn juist ontsnapte zwerm